

Viata Sf. Ierarh Martir ANTIM VIREANU¹

Nascut in jurul anului 1650, din parintii Ioan si Maria, precum a lasat sa fie pomeniti in asezamantul Manastirii Antim, pe la 16 ani e vandut ca sclav si ajunge la Constantinopol. Sclavul, insa, e inzestrat de Dumnezeu cu multe talente fructificate cu maiestrie artistica neobisnuita, de caligraf , sculptor, pictor, lucrator de broderie. Deprinde usor, dar nu fara osteneala , limbile straine : greaca veche, neogreaca, turca, in buna masura araba, si apoi desavarsit romana.

Aceste calitati deosebite ale sclavului il impun atentiei celor mari. Intrucat nu se cunosc datele concrete cum a ajuns la cunostinta lui Constantin Brancoveanu , care l-a luat cu sine in Tara Romaneasca , un anumit context istoric pare a limpezi lucrurile. Pe acea vreme Patriarhia din Ierusalim isi avea resedinta la Constantinopol. Or, din corespondenta dintre Patriarhul Dositei al Ierusalimului si Catolicosul Georgiei , reiese

---

¹Pr. prof. dr. Constantin Galeriu- „Viata si Acatistul Sfantului Ierarh Martir Antim Ivireanul” –Episcopia Ramnicului-Editura Buna vestire-Paginile 3-16-2002- ISBN- 975-85336-5-1 (cf. ”Jertfa ierarhului”, in “Lumina lumii” I , 1992, p.6-10)

ca Patriarhul scria urmatoarele: "*Scrisorile dumneavoastra sunt interesante si voluminoase, dar cine sa ni le traduca ? N-avem traducator . De mii de ori v-am rugat sa ne trimiteti un sclav , pe care sa-l educam si sa-l invatam ca sa ne ajute la corespondenta noastra. Pana acum nu ne-ati trimis ."* Precum observa Fanny Djindjhasvili: "*aceasta scrisoare releva cu ce scop a fost cumparat Antim din sclavie si cu ce s-a ocupat mai bine de un sfert de veac.*" (Antim Ivireanu – carturar umanist , Iasi, Ed. Junimea 1982, p.22)

Constantin Brancoveanu a luat domnia Tarii Romanesti in 1688. Preocupat de sporirea spiritual-culturala a neamului sau, cand a auzit de Antim la Constantinopol , recomandat, de buna seama, si de Patriarhul Dositei , care avea planuri in comun cu domnul muntean , l-a chemat pe Ivirean, si aceasta acceptand , a venit in Tara Romaneasca . Brancoveanu era, potrivit viziunii lui N. Iorga , un "Monarh". In aceasta parte europeana – "*Bizant dupa Bizant*", cum o considera marele istoric, domnitorul roman avea constiinta succesiunii imparatilor bizantini, mai ales in ceea ce priveste grija pentru Ortodoxie, pentru pastrarea duhului ei, pentru ocrotirea ei in intreg Rasaritul dominat de Islam; cu proportii reduse, desigur, dar si cu dorinta si planuri tot atat de mari ca si vechii baziliei. In relatiile lui , ca si ale altor domnitori romani din acest veac al XVIII-lea cu patriarhii ortodocsi rasariteni, erau frecvente si rodnice. Astfel incat recomandarea Patriarhului Dositei al Ierusalimului pentru Antim la curtea inteleptului domnitor-monarh Constantin Brancoveanu urmarea sprijinul Ortodoxiei in intreaga arie geografica a Rasaritului, dar si mentinerea prezentei culturii grecesti si difuzarea ei in lumea ortodoxa. Ivireanu era in ochii Patriarhului un om cu o altfel de vocatie.

Antim a sosit la Bucuresti catre anul 1690. Tipografia domneasca era condusa de fostul episcop de Husi, Mitrofan, care colaborase si la tiparirea Bibliei lui Serban din 1688. Aici, pe langa Mitrofan si-a desavarsit si mestesugul in arta tipografiei si invatarea limbii romanesti. Iar prin aceste doua agoniseli – mestesugul tiparului si limba romaneasca- se inradacineaza definitiv in sanul noii sale patrii depasind cuvantul intelepciunii "*Pomul pe care-l rasadesti des nu prinde radacina*". Solul in care s-a rasadit el era harul , si harul e sfant si e acelasi pretutindeni. Antim a rodit oriunde a fost rasadit.

In anul 1691 Mitrofan e numit episcop al Buzaului, iar Antim ieromonarhul primeste conducerea tipografiei. O reorganizeaza dupa intelegerea lui, o reutilizeaza, intrucat Mitrofan isi intemeie si el o topografie la Buzau, luand o parte din utilaje de la Bucuresti. De acum, se vadeste mai ales , munca lui jertfelnica. Chiar in toamna anului 1691, in octombrie, el tipareste prima parte : „**Invaturile lui Vasile Macedoneanul catre fiul sau Leon**”, o traducere din greaca veche in neogreaca, facuta de Hrisant Nottara.

Daca insa prima tiparitura a lui este de carte greceasca , intre timp, iubind si staruind si in invatarea limbii romanesti , dupa ce mai tipareste in greceste „**Slujba**

Sfintei Paraschive si a Sfantului Grigore Decapolitul", in 1693 Antim se incumeta sa tipareasca „**Liturgherul greco-roman**” , iar in 1694 „**Psaltirea**” in romaneste. Se intelege, textul romanesc al Liturgherului va fi fost lucrul altor gramatici, dar si cu participarea lui, pentru ca, in epilogul lucrarii, isi cere iertare pentru greselile de limba savarsite. Psaltirea o va fi preluata din Biblia de la 1688, dar ea cuprinde si o dedicatie catre Constantin Brancoveanu , pe care-l numeste „ *al meu binefacator*” si il cinsteste intr-asa masura , incat in versurile lui pentru stema tarii se cuprinde si o invocare la adresa domnitorului: „ *Dea-i Dumnezeu ani multi,/ Cu pace sa stapaneasca ,/ Fercitul lui nume / C-a lui David sa traiasca* „ .

Anul 1694 aduce pentru Antim o noua schimbare : se muta cu tipografia la manastirea Snagov . Din 1696 devine chiar egumen al acestei manastiri. Aici lucreaza tot atat de jertfelnic 7 ani. Activitatea lui se desfasoara pe diverse planuri .

Precum el insusi spune „ *din sudorile fetei mele*” restaureaza manastirea , pune bazele unei noi tipografii, deosebita de cea de la Bucuresti, ii creaza utilaje noi, toarna litere arabe. In acelasi timp face scoala , pregateste ucenici, mesteri: Mihail Istvanovici , care va lucra apoi la Ramnic, la Balgrad-Alba Iulia , la Tiflis in Georgia , Gheorghe Radovici , care va activa si el pe urma la Targoviste si ieromonahul Dionisie Florea. Dar preocuparea lui ramane publicarea de carti. In decursul a 7 ani tiparreste 14 carti: 7 grecesti, 4 romanesti , una slavona, una greco-romana, una araba.

In 1701 se intoarce la Bucuresti . Si aici munca lui e fara odihna si inca mai rodnic editorial. In numai 4 ani pana in 1705 tiparreste 15 carti. Sporeste preocuparea pentru indatinarea limbii romane. Da tiparului un Noul Testament si un Acatist in romaneste .

Totodata are loc in aceasta perioada un act de semnificatie ecumenica istorica.

Dupa ce publica in 1702 un Ceaslov greco-arab pentru ortodocsii din Patriarhia Antiohiei, unde semneaza „*ieromonahul Antim georgian din nastere*”, potrivit intelegerii dintre Brancoveanu si Patriarhul Atanasie al IV-lea Dabbas , pregateste o tipografie cu slove arabe si utilaje pentru Biserica Antiohiei . Tipografia va fi instalata la Alep , in Siria , servind aici pana la savarsirea din viata a Patriarhului Atanasie in 1724. De aici o parte a fost mutata la Balmant si alta la manastirea Sajeg (sudul Libanului). Astfel cea dintai tipografie care a luat fiinta in sanul ortodoxiei rasilor a fost un dar romanesc.

In 1705 intervine un alt eveniment in viata Parintelui Antim. Episcopul Ilarion al Ramnicului fiind nevoit sa se retraga din scaun, mesterul tipograf si carturar este chemat la inalta treapta a arhieriei. Este hirotonit in ziua de 17 martie de un sobor de

arhieriei in frunte cu Teodosie, mitropolitul tarii. Nu cautase aceasta cinstire , dar potrivit unui adagio patristic , „*cinstea il cauta pe el*”.

“La episcopia Ramnicului- pui martor pe Dumnezeu, avea sa- scrie lui Brancoveanu in 1712, ca nici in visul meu nu mi-am inchipuit sa ma fac arhieru”. Alegerea lui acolo a avut scop apararea si intarirea Ortodoxiei.

Si intr-adevar la Ramnic unde a pastorit timp de trei ani, tipareste 10 carti. Intre acestea , de mare insemnatate sunt , in romaneste , **Antologhionul** si **Moliftelnicul** , precum si un **Ohtoih slavo-roman**. O mare parte o dedica activitatii de episcop. Preocupat de ridicarea clerului , cerceteaza eparhia , sta de vorba cu preotii , iar cartile bisericesti le raspandeste pretutindeni si dincolo de hotarele Tarii romanesti , in Transilvania , pana in Maramures. Osardia lui capata un relief national. Pe un alt plan restaureaza mănăstirea Cozia , reconstruieste mănăstirea Surpatele , mănăstirea Govora unde ii si apare chipul zugravit.

La 27 ianuarie 1708 se săvârsește din viața mitropolitul Teodosie. Cronica lui Radu Greceanu consemnează :*“ Dupa ce , deci au raposat chir Teodosie , gatind toate cele ce au trebuit pobriganiei, au mers a doua zi la Maria sa si pe amandoi patriahii , cel de Alexandria si cel de Ierusalim , de au fost la slujba pobriganiei si toti arhierii, câti s-au aflat aici , preoti , egumeni si multa multime de norod ... Dupa aceea , deci s-au suit in casele vladicesti si impreuna cu sfintii Patriahi si arhieriei si cu toata boierimea...au inceput a vorovi despre alegerea de vladica...fiind dar cu diata raposatului mitropolit, chir Teodosie, ales ca sa ramaie in urma lui Pastoriu Sfintia sa , parintelui Râmniceanu , chir Antim , care avea diata inaintea tuturor scotandu-se de au cetit , asa cu un cuvânt au zis toti catre Maria sa...precum batranul nostru pastoriu raposatul au hotarat si au ales pe cel pomenit sa fie arhieru si vladica, iar nu un altul; si asa văzând Maria Sa ca toti asa afla si gasesc sa fie , I-au chemat acolo in casa cea vlădiceasca si i-au dat cârja. , ”*

Perioada si slujirea lui ca mitropolit e cea mai zbuclumata , dar si o incununare a vietii si operei lui. Activitatea o va desfasura deopotriva la Bucuresti si la Târgoviste .

Publicatiile indeosebi urmaresc o tot mai deplina afirmare a limbii romane o deplina afirmare a limbii romane in biserica. O dovedesc mai ales **Ohtoiul romanesc** din 1712 si **Liturghierul** 1713. Tot in acest an apare a doua editie a Moliftelnicului la Targoviste in 1714, dar si un **Ceaslov romanesc** tot la Targoviste in 1715 ; de asemenea **Catavasierul de la Targoviste** in doua editii 1714,1715.

Acum insa capata un relief deosebit cea mai reprezentativa activitate a lui Antim pe taramul pastoral –duhovnicesc anume predicile , **Didahiile** lui. Prin ele mitropolitul Antim apare in literatura genului cel dintai si cel mai mare predicator in Biserica Ortodoxa Romana a secolului XVIII. Cu Didahiile lui se face trecerea evidenta de la Cazanie la predica , de la invatatura bisericii , adresat principial catre orice credincios , de origine etnica, la propovaduirea Cuvantului , adresat nu umai inlimba poporului , ci si raspunzand sufletului etnic, nevoilor lui, legat de traditia , de specificul de momentul istoric.

In Didahiile lui, Antim isi dezvaluie maiestria cuvantului, unirea dintre arta si mesajul divin prin Cuvant. Daca in sculptura , in miniaturi si slova scrisa te cucereste emotia estetica, in predica se impune si te stapaneste emotia sacra. Cunostintele lui din Sfintele Scripturi si Sfintii Parinti ii fac cuvantul profund , revelator si simplu totodata....Temele abordate , potrivit pericopelor evanghelice sau sarbatorilor , sunt variate , cu idei inedite si proaspete , cu dezlegari surprinzatoare....

Ultima opera la care dorim sa ne oprim si care-l inscrie pe parintele Antim intre ctitorii de asezaminte de spiritualitate este Manastirea ce-i poarta numele , cu hramul Tuturor Sfintilor . E o incununare a vietii lui. e un rod , precum spune , *„din ostenelile mele cele multe , din tiparitul cartilor si din milosteniile induratorilor crestini.”*

In viziunea lui , Asezamantul imbina sacru si armonios multiple teluri , asa cum reese din testamentul din care citam:

“Sa se afle pururea la casa Bisericii 14 oameni pentru slujba...Sa se faca milostenii la saraci in toate Duminicile . Sa aiba oarecare mila de ei ce vor fi intemnitati. Sa se imbrace in ziua de Joi Mari trei saraci si trei fete sarace.Sa se inzestreze pe an o fata saraca a doua zi de Sfantul Dumitru . Sa se odihneasca in trei zile strainii nemernici de mancare si salasuire peste toata vremea.... Sa se hraneasca trei copii ce ar invata carte si dascalul lor sa-si ia plata ostenelilor lui din manastire .Sa se tie doua tipografii : una greceasca si alta romaneasca pentru folosul obstii si pentru agoniseala casei” - un document care oglindeste sufletul lui cu adevarat sfant, mai ales luind in seama iubirea si smerenia lui care nu l-au parasit niciodata.

El semna chiar „*smeritul intre ieromonahi*”, dar nu ca sintagma uzuala ci ca o marturie de constiinta.

Se stie ca simbolul prin care dorea sa se defineasca a fost :melcul.

In asezamantul Manastirii Antim apare acest catren:

„Toata suflarea , zice Proorocul /Canta pe Domnul peste tot locul,/ Si melciul inca , coarne inalta / Ca sa-l laudam , pe toti ne invata”.

Acest blazon al mitropolitului –melcul-e sculptat si deasupra usii de intrare in Biserica Manastirii Antim. Precum se cunoaste , ca simbol, melcul semnifica miscarea continua, fertilitatea , mai ales prin legatura lui cu umiditatea pamantului, intrucat , asa cum observa taranii , al apare totdeauna dupa ploaie. Lipit de pamant, smerit isi inalta coarnele in sus , spre cer, spre Dumnezeu. Melcul inalta odata cu el si casa pe care o duce in spate. Asa s-a simtit parintele nostru Antim o viata intrega, punand asemenea lui Simon Cirineanul , umarul sub crucea lui Hristos , sub Biserica lui , cu adanca smerenie , iar incununarea deplina i-a fost jertfa.

Dupa martirul sfantului domnitor Constantin Brancoveanu cu fii sai si sfetnicul Ianache in 15 august 1714, si dupa uciderea lui Stefan Cantacuzino si a stolnicului Constantin in 1715 , domnitorul fanariot Nicolae Macrovardat isi „cinsteste”domnia si cu mucenicia Sfantului Ierarh.In confuzia si convulsia evenimentelor care au loc in august 1716, Nicolae Macrovardat, refugiat la Giurgiu in urma unor zvonuri neconfirmate privind venirea trupelor austriece in Bucuresti, la intoarcere in capitala il aduce pe Miropolit la curte. Ostasi turci il badjocoresc, „*smulgandu-i barba si parul*” si-l arunca inchis intr-o incapere a curtii domnesti.Printr-o judecata silnica si cu invinuri nascocite , culpa de capetenie , fiind aceea de „conspirator contra puternicei imparatii” , este caterisit si osandit la inchisoare pe viata in Manastirea Sfanta Ecaterina din Muntele Sinai. N-a ajuns insa la locul intemnitarii. Pe cale , escorta l-a ucis si l-a aruncat in Raul Tungia ,un afluent al Maritei,arape de Adrianopol.

Asa se savarseste din aceasta viata cu suprema jertfa , si trece la o viata mai buna parintele nostru Antim Ivireanu in zilele lui septembrie 1716.

Cu ale lui sfinte rugaciuni , Doamne miluieste tara si poporul roman, pe care l-a sprijinit cu iubire jefelnica!

Pr. prof. dr. Constantin Galeriu- „Viata si Acatistul Sfantului Ierah Martir Antim Ivireanul” –Episcopia Ramnicului-Editura Buna vestire-Paginile 3-16-2002- ISBN- 975-85336-5-1 (cf.”Jertfa ierarhului”, in “Lumina lumii” I , 1992, p.6-10)

